

TEMPS ERA TEMPS

Els germans Soldevila, Carles i Ferran, a Palautordera a finals dels anys vint

El primer cop que hi hagué un Dia del Llibre a Barcelona fou, sense roses, a les acaballes de la dictadura de Primo de Rivera. Llavors, la Llibreria Catalònia –que era el rovell de l'ou dels llibres catalans, dirigida per López Llausàs, després exiliat a l'Argentina– estava a la plaça de Catalunya, d'esquena a mar, entre la Rambla i el Portal de l'Àngel, entre dos bancs. Jo, amb 10 o 12 anys, hi vaig comprar el meu primer llibre amb diners estalviats dels que em donaven cada setmana a casa per comprar-me gelats o pa amb xocolata –aquells llonguets amb una presa mig fonent-se a dintre!–. Encara el tinc, aquest llibre. És *Què cal llegir?*, de Carles Soldevila,

Què cal llegir?

VÍCTOR ALBA

editat justament per la Catalunya. El cognom Soldevila em sonava perquè a casa comentaven, a voltes, el *Full de Dietari* que cada dia escrivia a la primera plana de *La Publicitat*, a vegades escapçat amb un espai en blanc, que indicava que la censura hi havia passat el llapis. No era com en temps de Franco, quan no es permetia que els diaris indiquessin que s'havien sotmès a la censura... ni els llibres tampoc.

El llibre de Soldevila porta

per subtítol: *L'art d'enriquir un esperit. L'art de formar una biblioteca*. Sospito que convindria reeditar aquest llibre i repartir-lo als instituts i les universitats, a veure si alguns estudiants s'enllamineixen i en tot cas –ara que, sortosament, ja no hi haurà lectures obligatòries– s'orienten per escollir les lectures. El llibre no és una llista, sinó, de fet, una mena de pínola d'història de la literatura a través dels llibres que més ajuden a entendre-la.

I ja que parlo de Carles Soldevila –em sembla encara veure'l encorbat damunt d'un dels pupitres de la biblioteca de l'Ateneu, escrivint, amb el seu llarg nas com si guiés la ploma (llavors, ni màquines d'escriure, ni ordinadors ni, és clar, Internet)–, voldria recordar, dic, un altre llibre seu, de prop de 500 pàgines, una *Guia de Barcelona*, publicada (en castellà) per *Destino*, el 1941, dos anys després de l'entrada a la ciutat del *glorioso ejército liberador*.

El fet que es reedités al cap d'un any, el 1942, indica la nostàlgia que hi havia ja entre els barcelonins de la vella Barcelona. El llibre ens parla del barri gòtic, de la plaça de Sant Jaume, del Born, de les Rambles i la seva dreta, de la Barcelona neoclàssica a l'exposició del 1880, de l'esquerra de les Rambles, del Paral·lel i Montjuïc, de Barcelona i el mar, de l'Eixample, de les exviles (Gràcia, Horta, Vallvidrera, Sarrià, Sant Gervasi) i advertia sobre “el futur anteixample”, o sigui la “prolongación de la avenida del Generalísimo Franco –volia dir la Diagonal– y sus aledaños” i la zona de festes i esports. El llibre acabava amb un capítol que mereix comparar-se amb el que podria escriure's ara, sobre el caràcter i costums dels barcelonins. Tot això amb fotos i plànols.

¿No hi haurà cap editor que doni una mica de peixet a la nostàlgia d'una Barcelona que ja pocs barcelonins recordem? Si un llibre pot ajudar-nos a escollir les nostres lectures, l'altre hauria de portar-nos a una mena de lectura que ens ajudés a conèixer la Barcelona d'ahir de la qual sortí la d'ara.

AMB COMPTE

La nostra Rimbaud

ALBERT COMPTE

L'acròbata tampoc no en sortirà illès és el darrer llibre de poesia que m'ha impactat de debò.

El considero un poemari al·lucinant, jo almenys he cregut trobar-me davant una monstruositat o engendre literari com una *Temporada a l'infern*, *Els cants de Maldoror* i *Al este de Pedralbes* del lloro eclèctic Gerard Startus. Núria Martínez Vernis és l'acròbata, una saltimbanqui de la paraula que salta al buit sense xarxa ni coixins ben flonjos que puguin amorosir l'ateratge, perquè té instint i músculs de felí, i quan tard o d'hora ensopegui, sap que caurà sempre de quatre potes, com els gats. Sap també que no se li negaran mai les paraules, que el do li va ser concedit a bastament; que té allò inexplicable que tenen els escollits: una atmosfera hipnòtica, l'eco obsessiu i –ho he dit abans– una mica monstruosa d'unes quantes imatges/metàfores memorables. Humor àcid, sovint desesperat, una tendresa esquerra i combativa que ens nequiteja i atrau a parts iguals. També consciència de saber-se fora de joc i una voluntat iconoclasta de silenci, són el fang primigeni amb què Martínez Vernis construeix poemes contundents d'una factura impecable com ara *Res*. “Respires? / Respira encara? / Encara respire? / Res, ets mort”. Sorprenentment recull de poesia vivencial expressivista i urbana, que es va endur el premi Amadeu Oller l'any 2000, i amb el qual Martínez Vernis s'ha guanyat el reconeixement unànime dels crítics, un lloc destacat entre els joves poetes i la meua admiració entusiasta amb versos tan brutals com el següent: “Per paüra, / per complicitat, / per merda que vessa / de la pica del meu bany, / més valdria desestimar-nos”. Subscriu fil per randa el comentari de David Castillo en el pròleg del poemari. “Ja que vivim en una època en què tothom diu el que toca, el poeta ha de dir el que no toca”. I quan el poeta és tan valent com la Núria Martínez, el solitari exercici d'escriure, la vida, la literatura, l'amor, el desamor, el sexe, aleshores es converteixen en una metàfora del circ, en què el poeta sol ser l'encarregat de fer malabarismes i acrobàcies sobre la corda fluixa, i a baix l'abisme, el buit, el no-res temptant-nos. Penso que Martínez Vernis té més futur que en Rimbaud, i desitjo de tot cor que mai no deixi d'escriure ni de viure mentre visqui.

PARLEM-NE

L'altre dia els parlava d'un Coseriu “corpulent i bon vivant” i els deia que havia rebut 50 doctorats *honoris causa*. M'aclareix Kabatek que “a Alemanya vivia com un monjo i treballava continuament” (és a dir, com d'altres, que procurem “distreure'ns” quan podem escapar-nos de la feina), i que de doctorats “només” n'havia rebut 40 (els altres feien cua). Doncs ja ho saben. Són també deixebles de Coseriu altres grans romanistes com Georg Kremnitz, Jens Lüdtke, Brigitte Schlieben-Lange (de la qual vam parlar en aquesta secció arran de la seva mort), tots excel·lents coneixedors del català, llengua que introduí a Tübingen el mateix Coseriu, amb Antoni Pous com a primer lector. A part de la pau al País Basc, a aquell gran mestre el preocupava la salut de la llengua d'aquella comunitat i els insistia que prenguessin exemple dels catalans, que havíem aconseguit de fer una llengua moderna i apta per a totes les funcions. I un dia va publicar “Algunes propostes per a una (eventu-

Eugenio Coseriu (i 2)

JOAN SOLÀ

al) reforma de l'ortografia catalana” (*Boletín de Filología*, XI, XXXI, 1980-1981). Els en faig un resum.

Coseriu observa en el català incoherències tant en la correspondència entre grafies i fonemes com en la raó interna del sistema gràfic. En el primer aspecte, tenim tres grafies per a un mateix fonema: *-i/g*, *tj* i *tg* (*desig*, *desitjar*, *desitgem*). En el segon aspecte, tenim grafies no similars per a fenòmens similars: per als fonemes palatals tenim *ny* (*any*), però *ll* (*all*; no pas *aly*); escrivim *ll*, però *rr* (no pas *rr*); etc. En un altre aspecte (en “morfofonemàtica”), escrivim la *r* “latent” (no pronunciada) de *senyor*, però no la *n* també latent de *germà* (que retrobem en *germana*). L'autor adverteix que una ortografia té unes limitacions inesquivables: la tradició (“és difícil que s'escriu ara, per exemple, *Lyibre d'Amig e Amad!*”, diu), la necessària

comunitat entre les llengües romàniques i les irregularitats degudes “al desenrotllament històric de la llengua” (entre *veu* i *vocal* no hi ha el paral·lelisme que veiem entre *profund* i *profunda*). Els seus suggeriments parteixen d'aquesta realitat i són mínims: igualar (*i/g*, *tg* i *tg* en *tj* (*desitj*, *desitjem*) i escriure *j* sempre que la *g* no sigui etimològica (*pluja*, *plujes*; però *geni*); escriure amb *s(s)* la essa sorda (*cassa*, *cal*), llevat dels casos tradicionals de *ce*, *ci* (*cel*, *ciri*), i amb *z* la essa sonora (*caza*, *roza*); convertir la *ll* en *ly* (*lyenya*), i per tant la *ll* en *ll* (*collegi*).

MORFOFONEMÀTICS

En els aspectes morfofonemàtics proposa: escriure en final de paraula *-d*, *-g*, *-b* en casos de correspondència com *nebod* / *neboda*, *amig* / *amiga*, *lyob* / *lyoba*. Igualment, *nov* / *nova*, *viv* / *viva* / *vivre*. Hi hauria una regla per a la recta

pronunciació d'aquests casos i per a d'altres que també s'igualarien, com *german* / *germana*, *rodón* / *rodona* (igual que ara hi ha una regla per no pronunciar, en certs dialectes, la *r* de *senyor* i de *tenir* i per pronunciar sordes, com si fossin *t*, *k* i *p*, les finals de *fred*, *pedagog* i *club*). En els casos de fonemes latents proposa un accent que els advertiria: *germàn*, *rodón*, *posàr*. I acaba l'article transcrivint en el sistema proposat un fragment de *La Plaça del Diamant*: “La senyora Enriqueta deia que tot *alyò* era fora de mida, que li havien fet *malbén* tot el negoci. Tot a *passetj*... I a veure què passaria amb el que tenia al banc. Es va posàr a vendre botons i *lyigacames* de *senyór*, per terra, al *carrér* de Pelayo...”.

Els grans lingüistes de vegades s'ocupen també de qüestions poc espectaculars i fins políticament poc esperançadores. No creguin que ell no ho sabia. Però li plaïa anar de punta a punta dels temps i de les llengües practicant la seva habilitat. Una mica com feia Coromines. Alguna d'aquestes solucions també l'havia proposat Fabra.